

אם בית הדין צריכים לראות מעשה הטבילה או די שיהיו שם בשעת הטבילה.

ב"ה קהיר. י"ח חשוון תש"ח לפ"ק.

בדין טבילת הגיורת בפני בית דין, הנה מעשים בכל יום פה מצרים שאין הדיינין עומדים בבית הטבילה כדי שתטבול הגיורת בפניהם, אלא הם עומדים מחוץ לבית הטבילה, בחדר הסמוך, ומשם מודיעים לה מקצת מצות קלות וחמורות, וטובלת אחר זה בפני אשה ישראלית, וזה היפך מה שפסק מרן בש"ע (סי' רסח ס"ב), אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיינים מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים, ואח"כ טובלת בפניהם, והם מחזירין פניהם ויוצאים כדי שלא יראוה כשתעלה מן המים. ע"כ. ברם דא עקא כי המים של המקואות שלנו נקיים מאד וצלולים, וגופה נראה אף בהיותה במים, ולא אורח ארעא. ונדרשתי לחוות דעי למעשה, איזה דרך ישכון אור, לצאת ידי חובת הפוסקים.

(א) והנה ביבמות (מז:) תנינא בטבילת הגר, נתרפא מטבילין אותו מיד, ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות וחמורות, טבל ועלה הרי הוא כישאל לכל דבר. אשה נשים מושיבין אותה במים עד צוארה, וב' ת"ח עומדין לה מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות. ע"כ. ופריך בגמ' אהא דתניא וב' ת"ח וכו', והאמר ר' יוחנן גר צריך שלשה, ומשני הא א"ר יוחנן לתנא, תני שלשה. ע"כ. ולא נזכר בגמ' שצריכה לטבול בפניהם, ואף הודעת המצות לכאורה נראה שיכולה להיות בעת שהדיינים בחוץ, וא"כ היה מקום לומר, שאע"פ שאנו מצריכים שלשה בדין הגירות, וכדיליף ר' יוחנן (שם מו:) משום דמשפט כתיב ביה. (משפט אחד יהיה לכם ולגר, ואין משפט פחות משלשה. רש"י). מ"מ כיון שעומדים בחוץ וידוע הדבר שהיא טובלת, כאילו טבלה בפניהם. וכעין מאי דק"ל בקידושי ביאה, דאמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה, (גטין פא: ואה"ע סי' לג). ואע"ג דאמרינן (קידושין פא) אין אוסרים על הייחוד, ולא מחזיקין דבעל, שאני התם שאפילו התיחד אתה לשם איסור, אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקנן, ואמרינן אימלוכי אימלך. ומש"ה אם היה נואף נאסרת גם בייחוד. כמ"ש התוס' כתובות (יג סע"א). ואין להקשות שא"כ גם בקידושי ביאה איכא איסור פריצות, ורב מנגיד אמאן דמקדש בביאה (קדושין יב:), דמ"מ אין זה אלא איסור מדרבנן בעלמא, אבל באיסור תורה לא אמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה, וכמ"ש המאירי (קידושין פ: ד"ה מאחר, במי שנתיחד עם מגורשתו אחר שנישאת לאחור ומת בעלה השני, דלא אמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה, להצריכה גט. ע"ש. [אלא דבהא י"א שאפ"י ראינו שבא עליה בודאי, לא אמרינן דהוי לשם קידושין, שאם יבעול לשם קידושין לוקה, וכמ"ש בשלטי הגבורים פרק מי שאחזו (גיטין עג:). וכו' הכנה"ג אה"ע (סי' קמט הגה"ט אות ב) שכ"כ מהר"י הלוי, וע' בכנה"ג שם מ"ש בזה. וע' בתשו' הרדב"ז ח"א (סי' רע"ז). ולכאורה הוא סותר עצמו במ"ש בישנות (סי' שנ"א). ע"ש. וכבר עמד בזה בשו"ת קול אליהו ח"ב (חאה"ע סי' מ). וע"ע בשו"ת חקרי לב (חאה"ע סי' כו). ובס' אבני מילואים (סי' לג). ובשו"ת שערי רחמים פרנקו ח"ב (חאה"ע סימן טז). ואכמ"ל בזה]. ומכל מקום יש להביא ראיה לזה מדאמרינן (יבמות מה:), ההוא דקרו ליה בר ארמייתא, א"ר אסי מי לא טבלה לנידותה. וכו' התוס', תימה דהא גר צריך שלשה, דמשפט כתיב ביה וכו', ואין דרך הנשים להביא איש עמהן בשעת טבילה. וי"ל וכו'. וי"מ שכיון שידוע לכל שטבלה כאילו עומדים שם דמי. ע"כ. וכ"ש הכא דאיכא בי תלתא, אלא שעומדין בחוץ, דאף לכתחלה שפיר דמי.

(ב) וחזיתיה להרשב"ץ בתשו' ח"ג (סי' רכז) שכתב בזה"ל: שטבילת גרים שנעשית שלא בפני שלשה, היא מתרת אותם לבא בקהל, אבל צריך הוא שיקבל עליו התורה (והמצות) בפני שלשה קודם טבילה. שהרי משפט כתוב בהן, ואין משפט פחות משלשה. ע"ש. וזה כמ"ש עוד התוס' (יבמות מה:), על קו' הנ"ל: וי"ל דהאי דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות, אבל לא לטבילה, ואע"ג דאמר' לקמן (מז:) דב' ת"ח עומדים מבחוץ, היינו לכתחלה דעדיף טפי. ע"כ. וכתבו עוד התוס' שם: ויש מפרשים דכיון דידוע לכל שטבלה כאילו עומדים

שם דמי. ומיהו קשה, דטבילת נדה בלילה, ולקמן (מו:): אמרי' אין מטבילין גר בלילה. אבל אי לא כתיב משפט אלא אקבלת מצות אתי שפיר, והא דאין מטבילין היינו לכתחלה מדרבנן. ע"כ. ומבואר שיותר נראה להתוס' החילוק בין קבלת המצות לטבילה, וכמ"ש הרשב"ץ הנ"ל. [וע' בשו"ת הרשב"ש (סי' תס"ז), שכ' בשם התוס' הנ"ל, דטבילת נדה זו היתה ביום השמיני ומשום אריא וגנבי, כדאיתא בנדה (סז:)]. וכתב, דממאי דלא מתרצי דבדיעבד שרי מוכח שאם טבלה בלילה אפילו בדיעבד לא הוי גירות. ע"ע]. ומ"מ נראה שזה דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא. ואפי' להי"מ צ"ל כן, דלכתחלה צריך שיהיו שלשה עומדים מבחוץ מיהת. וע"ע בתוס' חז' מקמאי (יבמות שם). ובתוס' הרא"ש ובפסקיו שם, שג"כ ס"ל דבדיעבד אם טבל שלא בפני ג', הוי גר גמור, אבל לכתחלה צריך לטבול בפני שלשה. אלא שהיה מקום לפרש דסגי מיהת כשעומדים מבחוץ, ואין צורך שתהיה הטבילה גופא בפניהם ממש. וכנ"ל.

(ג) אולם מבואר בהרמב"ם (פי"ד מהא"ב ה"ו) בזה"ל: ואם היתה אשה, נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיינים מבחוץ, ומודיעים אותה מקצת מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים, ואח"כ טובלת בפניהם, והן מחזירין פניהם ויוצאים כדי שלא יראו אותה כשתעלה מן המים. ע"כ. וכלשון הזה פסק מרן (בסי' רסח ס"ב). וכ' בערוך לנר (יבמות מז:): שמ"ש הרמב"ם שנכנסים הדיינים לראות טבילה, יצא לו כן מהא דקתני, שמושיבין אותה במים עד צוארה, ולמה לנו לעשות כן. אלא ודאי מפני שהדיינים צריכים להכנס ולראות טבילה. ע"ש. ולפ"ז הא דתניא במס' גרים (פ"א ה"ח), האיש מטביל את האיש, והאשה את האשה. ע"ש. אין הכוונה לומר שהאשה תטבול בפני נשים ולא בפני הדיינים, אלא דקאי על הושבתה במים עד צוארה, וכדאמרי' ביבמות (מז:): נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, ולעולם הטבילה צריכה להיות בפני ב"ד אנשים. (ובנחלת יעקב שם, פירש, האיש צריך לטבול בפני אנשים, ואשה בפני נשים, והת"ח עומדים מבחוץ בטבילת האשה). וכ"כ בש"ע (סי' רסח), שהנשים מושיבות אותה במים עד צוארה וב"ד עומדים מבחוץ. ע"כ. והרי מבואר בש"ע שצריכה לטבול בפניהם, וע"כ דהתחלת הטבילה קאמר, אבל סיום הטבילה צ"ל בפני ב"ד. וכ"כ בס' האשכול ח"ב (עמוד קכה), וז"ל: שלשה ת"ח עומדין מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות וטובלת בפניהם. ע"כ. וכן הוא בהמאירי (יבמות מה:; עמוד קפט) שכ', וטובלת לגמרי בפניהם, ומחזירין פניהם שלא יראוה כשהיא יוצאת מן המים. ע"ש. וכ"כ הריא"ז, הובא בש"ג שם. [נפשוט שיש לחלק בין דין זה לדין קידושי ביאה, דאמרי' התם הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה, דהתם הוי בתורת עדות דוקא, והכא מדין משפט נגעו בה]. וחייבים אנו לקבל באימה דברי רבותינו הראשונים, שפסקם ג"כ מרן בש"ע. +וראיתי לידידינו הגאון ר' יצחק וייס שליט"א בשו"ת מנחת יצחק ח"ד (סי' סד) שג"כ העלה כדברינו, שבשפלנו זכר לנו. ע"ש. אולם בשו"ת בארות אברהם (חיו"ד סי' לג) השיא דברי הרמב"ם לכוונה אחרת, ופירש, שא"צ שיכנסו הדיינים בחדר הטבילה, אלא יעמדו בפרוזדור, ומשם יאמרו לה מקצת מצות קלות וחמורות, וזה נקרא טובלת בפניהם, כיון שנמצאים סמוך לחדר הטבילה, ואח"כ יצאו לחוץ כדי שלא יראוה בצאתה דרך הפתח. ע"ש. ואין דבריו מחוורים, שהרי כל הטעם שאמרו נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, הוא כדי שבשעה שיכנסו הדיינים לבית הטבילה לא יראוה ערומה, ואם איתא שא"צ להכנס לבית הטבילה, אלא די שיעמדו בפרוזדור, לא היה צורך בכך. ועוד שהרי כתב הרמב"ם: וטובלת בפניהם, והם מחזירים פניהם ויוצאים כדי שלא יראוה כשתעלה מן המים, ומוכח להדיא שהטבילה היתה בפניהם ממש ולכן הוצרכו להחזיר פניהם ולצאת. וכן מצאתי להגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א בשו"ת אגרות משה כרך ה' (חיו"ד סי' קכז) שבאמת כ' להוכיח ממ"ש שמושיבות אותה במים עד צוארה, שיש צורך שבית הדין יהיה נוכח בעת טבילתה וטבול בפניהם ממש. והוסיף, שלא רק לכתחלה צריכים שלשת הדיינים לראות הטבילה ממש, אלא גם בדיעבד מעכב, שאל"כ לא היו מצריכים שיראו הטבילה בגירות, כיון שבכל אופן אין זה דרך צניעות, שבדאי בלי צורך של מצות גירות פשוט שאסור להסתכל באשה הטובלת אף כשעומדת במים עד צוארה, אלא ודאי שראיית הדיינים בשעת טבילה לגירות היא לעיכובא, ולכן לא מהני כלל כשהם בחדר הסמוך לבית הטבילה, וכמ"ש כיו"ב בעירובין (צב) שאף בחצר קטנה שנפרצה לגדולה, ויש חמשה בזו וחמשה בזו אין מצטרפין למנין, וכ"פ בטוש"ע א"ח (סי' נה סט"ז). לפיכך אפילו אם היה החדר פתוח לבית הטבילה לא מהני להחשיב כאילו היו הדיינים עומדים במקום הטבילה, ונמצא שטבילת הגירות הזאת בלא ב"ד, ותלוי דבר זה

אם המצאות בית דין בטבילה הוא לעיכוב או לאו, דהוי ספקא דדינא. עכת"ד. אתה הראת לדעת שגם הרב נר"ו הבין כדברינו שהטבילה צריכה להיות בפניהם ממש. ודו"ק. +

(ד) והנה כתב הרמב"ם (פי"ג מאיסורי ביאה ה"ט), גיורת שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, כגון שתטבול לנדתה ותפריש תרומה לעיסתה וכיו"ב, וכן גר שנוהג בדרכי ישראל שטובל לקריו ועושה כל המצות, הרי אלו בחזקת גרי צדק, ואע"פ שאין שם עדים שמעידין לפני מי נתגיירו, ואעפ"כ אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים, או עד שיטבולו לפנינו הואיל והוחזקו עכו"ם. ע"כ. וכתב הרב המגיד, ביבמות (מה:): ההוא דהווי קרי ליה בר ארמייתא, אמר רב אשי מי לא טבלה לנדתה. ההוא דהווי קרי ליה בר ארמאה, אמר ר' יהושע בן לוי מי לא טביל לקריו. ונראה מדברי רבינו שהוא מפרש דלהכשיר הבנים שנולדו כבר קאמר, או להחזיקן בחזקת גרים גמורים, וכי קאמרי מי לא טבלה, ה"ק היכי אפשר לחוש שלא נתגיירו כראוי, והרי הם נוהגים בכל המצות כישראלים גמורים וטובלין מטומאתן, וטבילה דנקט לאו דוקא. ואפשר ג"כ שרבינו סבור שצריך ג"כ שידוע ודאי שטבולו לאיזה דבר, לפי שהטבילה אחת מעניני הגרות, ואעפ"כ ביאר רבינו שאם בא להתערב בישראל צריך להביא ראיה. עכ"ד. וכ"כ רבינו המאירי (ביבמות שם). ולזה כיון ג"כ הב"ח (סי' רסח). ע"ש. ולפ"ז יש ליישב הקושיא שהובאה בס' יד שאול (סי' קצח), על מ"ש הגאון מאמר מרדכי, שטבילת בעל קרי א"צ שלא יהא דבר חוצץ, והרב השואל שם העיר מהא דאמרינן ביבמות (מה:): מי לא טבל לקריו, והרי גר ודאי שצריך טבילה בלי חציצה כנדה, וא"כ היאך סגי בטבילה לקריו. עכת"ד. ובאמת שמבואר להדיא בריש ס' האשכול, שאין חציצה פוסלת בטבילת בעל קרי. עיין שם. ולפ"ד ה"ה והמאירי הנ"ל ניחא בפשיטות, דההיא דיבמות היא רק להוכיח שנתגיירו לפני כן כראוי, אבל לא שהטבילה לקריו תועיל במקום טבילת הגרות. [אולם רש"י יומא (פח) פ"י, ולערב ישפוש, משום חציצה. וכ"כ תוס' ישנים שם בשם הרי"ף. והמאירי שם. וי"ל דההיא מקמי דבטלוה לטבילתו דבע"ק. ובס' האשכול שם דחה פי' זה. ע"ש].

(ה) אמנם בס' יד שאול כ' ליישב הקושיא הנ"ל, וז"ל: ולפע"ד י"ל דביבמות ריב"ל הוא דאמר הכי, וריב"ל ס"ל בברכות (כא:): דבע"ק צריך טבילה מה"ת, ומפיק לה מדכתיב והודעתם לבניך ולבני בניך, וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה"א בחורב, מה להלן בע"ק אסורין אף כאן בע"ק אסורין. וא"כ בודאי שאף בע"ק צריך טבילה גמורה, משא"כ לדידן דבטלוה לטבילתא. עכת"ד. ותמיהני טובא, דהא ריב"ל גופיה קאמר בברכות (כב) מה טיבן של טובלי שחרית, ופריך מה טיבן, והא איהו דאמר בע"ק אסור בד"ת, ומשני ה"ק, מה טיבן בטבילה אפשר בנתינת ט' קבין. ע"ש. וא"כ צ"ל דמאי דיליף מקרא דבע"ק אסור בד"ת אסמכתא בעלמא הוא, וקרא אצטריך כמו דמסיק התם (כא:), דמבעי ליה לאידך דריב"ל, שכל המלמד את בנו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר חורב. ע"ש. וכ"כ התוס' ב"ק (פב:), דהא דדריש בברכות (כא:): מדכתיב והודעתם לבניך וסמך ליה יום אשר עמדת, מה להלן בע"ק אסורין וכו', אסמכתא היא, דהא עזרא תיקן. עכ"ל. ולפ"ז צ"ל דלמאי דפריך בברכות אדר' יהודה דלא דריש סמוכין, ומשמע דהוה ס"ל דדרשא דריב"ל היא דרשה גמורה מה"ת, הומ"ל ולטעמך, דהא עזרא תיקן. ומיהו למאי דמסיק התם דמבע"ל לאידך דריב"ל, ע"כ אסמכתא בעלמא היא. וכ"כ בחי' הרשב"א. ובתוס' ר"י החסיד. ובתוס' הרא"ש. ובשטה מקובצת ברכות (שם). וכ"כ הצ"ח (שם). (ודלא כמ"ש הרש"ש דלריב"ל תרתי ש"מ, אלמא דס"ל דהוי מדאורייתא, ובמחכ"ת זה אינו, וכמבואר בדברי הראשונים). וכל זה נעלם מעיני הגאון יד שאול הנ"ל. +/מילואים/ ושור בשואל ומשיב רביעאה ח"ד סי' קט שכן העיר בעצמו. וע"ע בשו"ת אבני צדק (חיו"ד סי' קו) שג"כ עמד בזה על היד שאול. ומה שהקשה מהש"ע סי' רסח ס"ג שהביא הדין דמי לא טבל לקריו, והוא עצמו ס"ל באו"ח סי' פח שבטלה טבילת בע"ק, ודי ג"כ בשאובין, לק"מ. וי"ל. ודו"ק+

(ו) ולפ"ז ניחא ג"כ מאי דקי"ל (ברפ"ח דמקואות), דטבילת בע"ק שריא אפי' בשאובין, וכ"ה בברכות (כב:), וע"ע בב"י (סי' פח), ואם איתא דטבילת בע"ק הויה מה"ת, אמאי שרינן בשאובין, אלא ודאי דהוי מדרבנן. והגאון מהר"י סלאנט ז"ל הקשה במ"ש ביבמות (מה:): מי לא טבל לקריו, והרי טבילת בע"ק מהני אף בשאובין, משא"כ בטבילת גרים דבעינן מקוה כשר כטבילת נדה. ע"כ. אולם לפי דברי ה"ה והמאירי הנ"ל

ניחא, שאין הטבילה הזאת במקום גרות, רק שהיא הוכחה למפרע שכבר טבל לגרותו כדין תורה. וכנ"ל. ושוב ראיתי להגאון חשק שלמה (בהגהותיו שנדפסו בד' ווילנא סוף סדר טהרות), בהשמטות ליבמות (מה): שכ' לתרץ קו' מהר"י סלאנט הנ"ל, דריב"ל לשטתיה (בברכות כא): דטבילת בע"ק מה"ת. (וכד' הרב יד שאול הנ"ל). והרה"ג ר' ישראל חיים דייכעס ז"ל הקשה לו ע"ז ממ"ש ריב"ל (כב) מה טיבן של טובלי שחרית וכו', וכ' דמזה מוכח כמ"ש הב"ח, שמ"ש מי לא טבל לקריו, היינו שמזה ראייה שטבל לגרותו כדת. ע"ש. וע"ע בקובץ (פ"ד מה' ק"ש ה"ח) שכ' שמצא בכתב יד הגאון מהר"ם, שהביא ראייה שחציצה מעכבת בטבילת בע"ק, ממ"ש ביבמות (מה): מי לא טבל לקריו. והקשה לו חכם אחד דאכתי קשה, דהא ריב"ל גופיה קאמר מה טיבן של טובלי שחרית, והעלה שאין דין חציצה בזה, ושכן הסכים הגאון מו"ר להלכה. ע"ש. וע"ע במנחת חינוך (סי' קפ אות ד), שג"כ הביא דברי גדול אחד שהוכיח מההיא דיבמות שחציצה מעכבת בטבילת בע"ק, והקשה ע"ז ממה שמבואר במשנה (פ"ח דמקואות) דמים שאובין כשרים לטבילת בע"ק. ע"ש. וע"ע בשו"ת עמודי אש (סי' ג אות יב). ובשו"ת עין יצחק (חאו"ח סי' ב). ובח"י המאירי (יבמות מה): בהערת המו"ל. וכן בח"י הרא"ה (ברכות כב: עמוד מז), בהערת המו"ל. ובשו"ת מחזה אברהם (סי' יג). ואכמ"ל.

(ז) והרי"ף בשמעתין הביא הא דאמרי' מי לא טבלה לנדתה ומי לא טבל לקריו, וכתב, ואי קשיא לך ההיא דריו"ח דאמר גר צריך שלשה, מ"ט משפט כתיב ביה, וקי"ל דהלכתא היא, ל"ק הכא דאי עבד הוא דלא פסלינן לבריה הואיל וטבל לשם קריו, ואי לאו גיורא הוא לא הוה טבל לשם קריו, והא דריו"ח לכתחלה הוא, דלא נהגינן ביה מנהג גר, ולא מנסבינן ליה בת ישראל, עד דטביל בפני ג'. ע"כ. והביאו ה"ה הנ"ל, וכ' שדבריו קרובים לדברי הרמב"ם. וכ"נ מן הלשון שכתב, ואי לאו גיורא הוא לא הוה טבל לשם קריו, שהוא להוכיח למפרע שכבר טבל כדת, (ומ"מ כתב דהיינו דוקא בדיעבד דלא פסלינן ליה לבריה). וכ"כ הב"ח בדעת הרי"ף. אבל הט"ז (סק"ח) כ' דלא משמע כן כלל, ומ"ש ואי לא גיורא וכו', פ' שאם לא היה בדעתו אז להיות גר, לא היה טובל גם לקרי. וכן מבואר בד' רש"י והר"ן דההיא טבילה לחודא סגיא ליה. ע"כ. וכן מוכח בחידושי הרמב"ן בדעת הרי"ף, שכ' בח"י הרמב"ן (מה): שאין דברי הרי"ף ברורים, משום דק"ל מהא דאמרי' (לקמן מז), מעשה באחד שבא לפני ר' יהודה, וא"ל נתגיירתי ביני לבין עצמי, א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואין אתה נאמן לפסול את בניך, והרי אף לדבריו כשרין היו וכו'. ויש לדחוק שהיה אומר שלא טבל לקריו מעולם. ומיהו ק"ל טפי מקידושין (סב): וכו'. ע"ש. ומבואר דס"ל דבההיא טבילה דלקריו נעשה גר. וכ"כ הטוש"ע, דלהרי"ף אם טבל בפני שנים, אסור בישראלית, אבל אין פוסלים את בניו, ומבואר שאין צורך לטבילה אחרת לפני זה. (וכן הט"ז הזכיר דברי הטוש"ע). וע' בשו"ת האלף לך שלמה (חיו"ד סי' רסד).

(ח) אכן יש להעיר ע"ד מרן בש"ע (ס"ג) שכ' וז"ל: כל עניני הגר בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בשלשה הכשרים לדון וביום. מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני שנים (או קרובים) ובליילה, אפילו לא טבל לשם גירות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה. ולהרי"ף ולהרמב"ם אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה מעכב ואסור בישראלית, אבל הבן לא פסלינן ליה. עכ"ל. ותמוה, שהרי לד' הרמב"ם נראה שפוסלין אף את הבן, כל שנתברר שלא טבל בפני שלשה, וכמ"ש ה"ה והמאירי, (ואף מרן הב"י הביא דברי ה"ה, מבלי להעיר דבר ע"ז), שדוקא כשראינוהו נוהג בדרכי ישראל וטובל לקריו ועושה את כל המצות, שאז ישנה הוכחה שנתגייר כראוי לפני זה, אין לפסול את הולד. וכ"כ בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' נא) דמ"ש ה"ה שד' הרי"ף קרובים לדברי הרמב"ם, באמת יש חילוק ביניהם, דלהרי"ף אע"ג דידעינן בביורו שלא טבל בפנינו לא פסלינן לזרעו, אבל לד' הרמב"ם היינו על הסתם משום חזקה דהו גרי צדק, אלא שכיון שהאב היה גוי לפנינו לא מהניא האי חזקה, אבל לזרעו שנולד בחזקת כשרות מהני. ומש"ה כתב ה"ה שדברי הרמב"ם קרובין לדברי הרי"ף, ר"ל שאינם דעת אחת, אלא לאפוקי דברי שאר רבוותא שאינם קרובים, והם רחוקים מאד. עכ"ד. (ופשוט דמ"ש להסביר החילוק בינו ובין זרעו לדברי הרמב"ם, אע"ג דהא תליא בהא, וכעין מ"ש (בכתובות יג): לדברי הפוסל בה פוסל בבתה, וע' בתוס' קידושין (סו), וא"כ ה"נ לגבי האם שיש לנו ספק אם טבלה בפני ג', אין להכשיר זרעה יותר ממנה. מ"מ אין זה אלא מדרבנן

בעלמא, שראו להחמיר בה יותר כיון שהיתה מוחזקת מתחלה שהיתה גויה. ואילו היה דבר זה מה"ת, לא היו מחלקים בזה בין להשיאו אשה ובין זרעו. וברור). אבל כדברי הרי"ף מתבאר בחי' הרמב"ן (מה:): שכ', דגבי קבלת המצות צריך שלשה אפילו בדיעבד, דמשפט כתיב ביה, מה התם שנים שדנו אין דיניהן דין, אף כאן אינו גר אפילו בדיעבד, אבל מי שהודיעוהו מקצת עונשין של מצות, וקבל עליו בב"ד למול ולטבול, והלך ומל וטבל שלא בפני ב"ד, ה"ז כשר, ולא פסלינן לזרעיה. ולא מנסבינן ליה לדידיה בת ישראל, עד דטבל בפני שלשה בין בקבלה בין בטבילה, כדאמרינן לקמן (מז:): אשה מושיבין וכו', אלמא דבעינן קבלת מצות בשעת טבילה ממש בפני שלשה. ע"כ. וכ"כ בחי' הרשב"א. ואע"פ שהרי"ף לא פי' להדיא דבעינן קבלת המצות לפני כן בפני שלשה, ואם לא עשה כן אף זרעו פסול, מ"מ הואיל ומקרא ילפינן לה דכתיב משפט, ודאי שמעכב לפסול אף את זרעו. (וכ"כ הרמב"ם פי"ג מהא"ב ה"ז, טבל ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני ב' אינו גר). ולולא דמסתפינא הו"א שצ"ל בלשון מרן ולהרי"ף ולהרמב"ן וכו', וס"ל בד' הרי"ף כמ"ש הט"ז ופרח מטה אהרן הנ"ל, וכדמוכח בחי' הרמב"ן בדעת הרי"ף. (ודלא כהב"ח ומהר"א ששון (סי' כו) שכ', שדעת הרי"ף הו"י כד' הרמב"ם ממש. וע"ע בס' שערי דעה (סי' רסח סק"א). ע"ש). ולכן צירף לזה דעת הרמב"ן שסובר כן. ואע"פ שבתשו' פרח מטה אהרן שם כתב דהרי"ף לא ס"ל כד' הרמב"ן, שאפי' לא קיבל המצות בפני ב"ד, מהני להכשיר זרעו, אפילו מל וטבל בפ"ע, לפע"ד אינו מוכרח, ואפשר להתאים דברי שניהם לדעת אחת. וכן מתבאר בחי' הרשב"א. ע"ש. ואם נרצה להניח דברי מרן הש"ע כהוייתם בלא ט"ס, צ"ל שדוקא הדין שאין להשיאו בת ישראל הוא להרי"ף ולהרמב"ם, אבל הסיפא שזרעו כשר אינה אלא להרי"ף, דאילו הרמב"ם מחמיר טפי ופוסל אף את זרעו, כשנתברר שלא טבל בפני שלשה. וע' בשו"ת חמדת שלמה (חיו"ד סי' כט אותיות כג - כד, וסי' ל אות יא). ע"ש.

(ט) ועתה נבאר היאך דעת מרן לפסק הלכה, כי הנה לפי הכלל דסתם ואח"כ מחלוקת בש"ע הלכה כסתם, א"כ דעת מרן לפסוק להקל כדברי התוס' והרא"ש וסיעתם, שבדיעבד מותר להשיאו בת ישראל, והרי הוא גר גמור אף להקל. (וכן דעת הרשב"ץ ח"ג סי' רכז). ובאמת שלפ"ז יש לתמוה, כי מה ראה מרן ז"ל להניח הכלל שכלל לפסוק כתרי מגו תלת מעמודי ההוראה, וכ"ש הכא שאף דעת הרמב"ן והרשב"א להחמיר בזה. ומצאנו עוד בחידושי הריטב"א יבמות (שם/מה:): שכ' לתרץ ההיא דמי לא טבלה לנדתה וכו', שהם באמת טבלו בפני ב"ד, אלא שלא טבלו בפני לשם יהדות, ולכן היו מוציאים עליהם לעז וקר"ל = וקרו להו = בר ארמייתא ובר ארמאה, ולכך א"ל רב אשי וריב"ל שסתמן כפירושו, דלא סגי שלא היה דעתם בטבילתם לכל הפחות משום טהרה או משום קרי, והרי הוא כאילו טבלו לשם יהדות. ודייק לה הריטב"א שם, שהוא דבר הלמד מענינו, דמייתי לה הש"ס גבי ההיא דטבלה לשם אינתתא. ע"ש. וכ"כ הנימוקי יוסף, וכ"כ הסמ"ג הובא בשו"ת הרשב"ש (סי' תסז). ע"ש. וכ"כ הגמ"י. נמצא דלכל הני רבוותא אם לא טבל בפני שלשה, אף זרעו פסול. (וכ"כ המרדכי בשם אביאסף, שאפילו בדיעבד לא הוי גר אא"כ היה מתנהג בתורת יהודית בפרהסיא). וא"כ מה ראה מרן ז"ל להקל להכשיר לגמרי אף להשיאו בת ישראל, כדעת התוס' והרא"ש. ואין לומר שהואיל והיא מילתא דרבנן פסק להקל דלא כהרי"ף והרמב"ם. וכמ"ש ג"כ באו"ח (סי' שכו ס"ב) להקל בדין זיעה בחמי טבריא בשבת, כד' התוס' וסיעתם, ודלא כד' הרי"ף והרמב"ם. דשאני התם דיהיב טעמא בב"י (שם) בשם תשו' הר"ן, דקליש הך איסורא דגזרות טובא הו, הלא"ה מוכח התם דפסקינן כהרי"ף והרמב"ם אף בדרבנן לחומרא. וכן מוכח בכ"ד. ושור"ר בשלחן גבוה (ס"ק טו) שכ' לתמוה על מרן בזה שסתם דלא כהרי"ף והרמב"ם. ע"ש.

(י) אולם ראיתי לכמה אחרונים שכ' שבאמת דעת מרן לפסוק להחמיר כד' הרי"ף והרמב"ם, וכמ"ש הרה"ג ר' אהרן בן שמעון בס' נהר מצרים (ה' גרים אות יג), שדעת מרן לפסוק כהרי"ף והרמב"ם שאף במילה וטבילה בעינן שלשה לעיכובא, שהרי דרכו בקדש לפסוק כשנים מעמודי ההוראה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת קרית חנה דוד ח"ב (חיו"ד סי' טו). ואפשר להסביר זאת עפ"מ"ש ביד מלאכי (כללי הש"ע אות יז), דאע"ג דבסתם וי"א הלכה כסתם, במקום שהי"א הם רבים הדין נותן לפסוק כמותם. ע"ש. וע"ע בשד"ח (כללי הפוס' סי' יג אות י). וכ"ש במקום שמרן מדגיש שהחולקים הם ב' מעמודי ההוראה, דמסתברא טפי שדעתו לפסוק כמותם. וכן מצאתי

להדיא בשו"ת תעלומות לב ח"ג (דקי"א רע"ד), שכ' שדוקא במקום שאין דעת הסתם נגד עמודי ההוראה, נקטינן דהלכה כסתם, הלא"ה לא. ע"ש. וכן העיר בזה הרה"ג מהר"י מסלתון ז"ל בשו"ת שארית יהודה (חיו"ד סי' ט, דק"ד רע"א), שהביא דברי התע"ל, ולמד מזה לנ"ד, לומר דנקטינן כהרי"ף והרמב"ם. (ומ"ש עוד להסתייע ממ"ש השד"ח (סי' יג אות יב) גבי אבל פלוני אומר, לא שמה מתיא, דהתם משום דקאי באבל. ע"ש). והן אמת שמצאתי בשו"ת שערי צדק (חאו"ח סי' פ), ובשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חיו"ד סי' קסב), שכ' שדעת מרן כאן לסתום כדברי המתירין. ע"ש. אין זה מוכרח כ"כ. (וע' בשו"ת שרידי אש ח"ב סימן קה). והואיל ויש לפנינו דברי הרמב"ן והרשב"א, שסוברים שאף בדיעבד פסלינן נמי לזרעיה), ע"כ אין להתירו לישא בת ישראל עד והנמק"י והסמ"ג והגמ"י, שסוברים שאף בדיעבד פסלינן נמי לזרעיה), ע"כ אין להתירו לישא בת ישראל עד שיחזור ויטבול שנית. וכדאמרינן בע"ז (לז'): גבי ספק טומאה ברה"ר דקי"ל ספקו טהור, כי אתו לקמיה דר' ינאי אמר להו הא מיא בשיקעתא דנהרא זילו טבילו. ע"ש. וה"נ בנ"ד. וי"ל. וכן פסק בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' נא), שהואיל ודעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם להחמיר בזה, מי הוא זה ואיזהו אשר ירים את ראשו ואת ידו להקל במקום שהחמירו הנך רבוותא גברוותא. וע"כ הורה להחמיר בנידונו שלא היו ב"ד כלל בשעת הטבילה, להצריכה לחזור ולטבול בפני שלשה שהם ב"ד, ויודיעוה מקצת מצות קלות וחמורות וטובלת בפניהם. ע"ש. ומיהו אפשר שאם היו הב"ד מבחוץ, והודיעוה מקצת מצות בשעת הטבילה, אפשר שיש להקל בדיעבד שלא תצטרך לחזור ולטבול בפני שלשה ממש. וצ"ע.

(יא) וראיתי להגאון בעל מצפה איתן בהגהותיו יד אברהם (סי' רסח), שכ', שיש להביא ראיה להפוסקים דס"ל דבדיעבד מהניא טבילה שלא בפני ב"ד, מהירוש' (פ"ד דעירובין ה"ד), דבעי התם, גר שטבל אחר שהאיר המזרח, מאחר שאילו היה ער, היה קונה לו שביתה וכו'. פ"ה ה"נ קונה שביתה אילו טבל מאתמול. והקשה הקרבן העדה, דהיאך משכחת לה שיטבול גר בשבת, הא קי"ל שאין מטבילין גר בשבת. ודוחק לומר כגון שעבר וטבל, דהא בעינן ב"ד, ואיך יטעו ב"ד בכך. ע"כ. ולפ"ד הפוסקים דסגי שלא בבית דין אתי שפיר. עכת"ד. ולפע"ד יש לדחות בפשיטות, שהרי ז"ל הרמב"ם (פי"ג מהא"ב ה"ו), אין מטבילין את הגר בשבת, ולא ביו"ט ולא בלילה. ואם הטבילוהו ה"ז גר. וכ"ה בש"ע (סי' רסח ס"ד). וע"כ דהיינו אם הטבילוהו בפני שלשה הדיוטות. וכיו"ב כתב הרמב"ם (פי"ג מהא"ב ה"ז) ובש"ע (סי"ב), שאם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן, ומל וטבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר. ע"ש. ובלא"ה מאי דנקיט הכי בפשיטות, אינו דבר מוסכם, כי בה"ג והסמ"ג כ' שמותר להטביל גר לכתחלה בשבת, משום דמיחזי כמיקר. וכ' הב"ח שכן דעת הרי"ף והרא"ש והטור, שהשמיטו דין זה, אלמא דס"ל דלא כר' יוסי בהא. ע"ש.

(יב) ולכל הדברות ברור שלכתחלה אין לזוז מדברי הפוסקים והש"ע שכ', שצריך לטבול לכתחלה בפני ב"ד ממש. וכן ראיתי להאחרונים שפסקו כן בפשיטות, הלא הם: הגאון מהר"א פלאג'י בס' אברהם אזכור (מע' ג אות סז) בסדר טבילת הגרים. והגאון מהרי"ל צירלסאהן בשו"ת עצי הלבנון (סי' סג אות ט). ע"ש. פש גבן לראות איזה דרך ישרה שיבור לו האדם בזה, כדי שלא יראה גופה ערום בהיותה במים, מכיון שהמקואות שלנו צלולים וזכים, ונראה שיש לנהוג כמ"ש מרא דאתרין הרה"ג מהר"א בן שמעון בס' נהר מצרים (הלכות גרים אות כד), שיש להביא יריעת בגד גדולה ולפרוס אותה על פני המים שבמקוה, ובחלק ממנה מתכסה גוף הגיורת ג"כ, ורק ראשה נשאר חוץ ליריעה, באופן שאין נראה שום דבר לא מהמים ולא מגופה כלל, כי הכל תחת היריעה, וכך היא עומדת בפני הדיינים בעת קבלת המצות, ואח"כ טובלת בפניהם, והאשה העומדת שם מגלה קצת מהיריעה, כדי שיראו הדיינים שטבלה טבילה הגונה כדת, ואח"כ עומדת משחיית ראשה תוך המים וכו', והדיינים יוצאים לחוץ עד שתלבוש ותבא אליהם. ע"ש. והנה הרב שם כתב שכן הנהיג פה מצרים, ובבואי הנה לא מצאתי מנהג זה, ומסתמא נתבטל ע"י אנשים בלתי הגונים, והנהיגו שיעמדו הדיינים בחוץ, וב"ה שהחזרתי העטרה ליושנה, אך בשנוי קצת ממ"ש הרב נהר מצרים, שצויתי לעשות באמצע היריעה חלל, בכדי שתוציא משם הגיורת את ראשה בעמדה באמצע המקוה, וכשנכנסים הדיינים היא כבר עומדת בתוך המים, והיריעה מכסה את המים ואת גופה, ורק ראשה בולט החוצה, ואחר קבלת המצות היא מרכינה את ראשה לתוך המים, לעיני הזקנים, והרי עלתה לה טבילה, ואח"ז יוצאים הדיינים לחוץ וכו'. (ובבואה אליהם

תברך על הטבילה, כדקי"ל בפסחים ז: ובש"ע סי' רסח). והנה אע"פ שהיו כמה אנשים מודרנים (אשר הם חכמים בעיניהם), שהתנגדו לזה בכל תוקף. ובאו בטענה, שאין זה נאה והוגן לחברי בית הדין, להכנס בבית הטבילה של נשים בכלל, בשעה שיש אשה במקוה. (ורק לרופא פרוץ מותר לו לבדוק נשים אפילו ערומות, בגלל איזה מיחוש וכיוצא, משא"כ לת"ח צנועים זאת תורת המודרנים הללו, היפך תורתנו הקדושה שמחלקת בדין ייחוד להיפך בין כשרים לפרוצים. ואת הישרה יעקשו, ולא תהיה תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלהם?) ותלי"ת הצלחתי לשכנע בזה את הרב הראשי מטעם המלך, עד שהעיד שכן נהגו גם בקושטא בירת תורכיה, ופקד על שמש בית הדין לציית להוראתי, ולמלא אחר דברי בזה, וכן הנהגתי מן היום (י"ח חשוון התש"ח) והלאה, בעזה"י.

(יג) אמנם אח"כ עלה ברעיוני עצה אחרת, לעשות חלוק רחב המיוחד לכך אשר תטבול בו כל גיורת, דהא אשכחן בביצה (יח) נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה. ופרש"י, שטובלת כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים, ולא מוכחא מילתא שהיא מתקנת, דלטבילת עצמה נכנסה, ואדם מותר לטבול ביו"ט כב"ה, שנראה כמיקר. ע"ש. וכ"כ הרא"ש נדה (הל' מקואות סי' כח), וז"ל: ונדה יכולה לטבול בבגדיה, לפי שהמים נכנסים תחת הבגדים. וכ' במעדני יו"ט, דמשמע דאף לכתחלה אפשר לעשות כן, כי אין לך מלבוש מהודק כ"כ על הגוף. ע"כ. וכן מצאתי בס' האשכול ח"א (עמוד קנג), דהא דקתני בביצה (יח) מערמת וטובלת בבגדיה, משום דביו"ט איירי, והאי לישנא דטובלת משמע ודאי דלכתחלה שריא לטבול בבגדיה, ואיירי בבגדים רחבים שאין מהודקים כלל לגופה, ודוקא אשה בבגדיה שהם רחבים, אבל איש בבגדיו שדבוקים לבשרו לא. ומיהו נראה דבין באיש ובין באשה שרי לטבול בסדין משום צניעות דעיילי ביה מיא שפיר. ע"ש. וכיו"ב כ' הראב"ן (ס"ס שכו), וז"ל: אשה שיש לה לטבול במקום שבני אדם עומדים שם, אם טובלת בסדין או בחלוק רחב, עלתה לה טבילה, כדאמר (חולין לא) נדה שנאנסה וטבלה, רב אמר טהורה לביתה. ואוקימנא בנפלה מן הגשר. וכן בביצה (יח) מערמת וטובלת בבגדיה, אלמא נדה טובלת בבגדיה ע"י דוחק, כי הכא דנפלה, או שאין לה בגדים, וה"נ מפני דוחק בני אדם שעומדים שם אם טבלה בבגדיה טבלה. ודוקא אשה בבגדים שהם רחבים וכו'. [ככל דברי האשכול הנ"ל]. ע"כ.

(יד) הן אמת שאין זה דעת הרמב"ם (פ"א מה' מקואות ה"ז), שכ': כל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום, בבת אחת, וכל הטמאין שנטבלו בבגדיהם עלתה להם טבילה, מפני שהמים באים בהם ואינם חוצצין. וכן נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה. ע"כ. וכלשון הזה כתב מרן בש"ע (סי' קצח סמ"ו). ומבואר שאין זה אלא בדיעבד. והש"ך שם הביא בשם הרמב"ן, [הוא ט"ס וצ"ל הראב"ן כנ"ל], שחילק בין בגדי אשה שהם רחבים וכו'. ע"ש. וצ"ל שאף הרמב"ם מודה שכשיש דוחק מותר אף לכתחלה, כדאשכחן גבי נדה שאין לה בגדים להחליף, וכנ"ל בשם הראב"ן. וכ"כ בס' שמו יוסף למהר"י בן וואליד (סי' רנד), לדייק מדברי הרמב"ם שאין לטבול לכתחלה בבגדים, ודוקא ביו"ט שאין לה בגדים להחליף התירו, משום שהיא שעת הדחק וכדיעבד דמיא. וכ' שלא הוצרך לכתוב דבר זה מפני שהוא פשוט, אלא לאפוקי מת"ח אחד שנסתפק בזה. ע"כ. ואשתמיטתיה דברי האשכול והרא"ש הנ"ל שכ' להתיר אף לכתחלה, אלא שבש"ע פסק כד' הרמב"ם. ואעפ"כ אמינא ולא מסתפינא, שאם עושים חלוק רחב לשם כוונה זו, אף לדעת הרמב"ם ומרן משרא שרי, וכ"ש כמו בנ"ד שהוא לצורך מצוה, לקיים הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך, דודאי עדיף מדין נדה שאין לה להחליף, שהותר לה לטבול בבגדיה. ומכ"ש בחלוק רחב שיש מקום לדמותו למ"ש בס' האשכול והראב"ן, שמותר לטבול בסדין משום צניעות. וכ"כ המאירי ביצה (יח) שבבגד מרווח ליכא משום חציצה. ע"ש. וכן הוריתי זה מכבר, לאחד שנוסע עם אשתו לעיר שאין שם מקוה, ושוהה שם ימים רבים לצורך פרנסתו, שאפשר לה לטבול בנהר ע"י חלוק רחב משום צניעות. ומ"ש התוס' (נדה סו:) אשה לא תטבול בנמל, כי בני אדם מצויין שם ובעיתא, וממהרת לטבול מפני שבושה מבני אדם המצויין שם. ע"ש. וכ"פ מרן (סי' קצח סל"ד). נראה דהיינו דוקא כשטובלת ערומה, משא"כ בחלוקה.

(טו) שוב מצאתי להגאון משחא דרבנות ח"ב (דפ"ג ע"א), שהביא מנהג כפר אחד שנהגו לטבול בנהר, בחלוק שעליהן, משום צניעות, וכ', שאע"פ שמדברי הרמב"ם ומרן מוכח דלכתחלה אין להקל לטבול בבגדיה, וההיא דטובלת בבגדיה צ"ל שמוכרחת היא בזה, מיהו לא נראה טעם לזה, ואדרבה הרא"ש התיר אף לכתחלה. ונראה שטעם הרמב"ם בזה משום שיש בגדים שהם מהודקים לגופה ולא עיילי בהו מיא, ולא כ"ע דינא גמירי, מש"ה כתב מסברא דנפשיה, שאין לעשות כן לכתחלה, משא"כ בנ"ד שאין האשה מנחת אלא החלוק לבד שהוא רחב הרבה, נראה דליכא למיחש למידי, ואף הרמב"ם אפשר שיודה להרא"ש בזה, ואין להרבות במחלוקת. עכת"ד. וקצת יש לסייעו דבחלוק רחב לא חיישינן, כסתם בגדים דחיישי' בהו שמא יהא בגד מהודק, ממ"ש בסוכה (טו) בביטול תקרה קא מיפלגי, דאע"ג דאסור לסכך בקורה שיש בה ארבעה טפחים משום גזרת תקרה, אבל השתא שזו תקרה היתה, ובא לעשות מעשה שיודע שבקי הוא בדין תעשה ולא מן העשוי לא גזרינן. ע"ש. וה"נ הכא שפושטת כל בגדיה, ומניחה רק החלוק שמוכיחה בזה, שיודעת דין חציצה, לא חיישינן בה. [וע"ש במשחא דרבנות אי שרי לטבול לכתחלה בנהר, שמצויים שם עכו"ם]. וי"ל. וכן יש לדייק להתיר מדברי הלבושי שרד, שהובאו בפתחי תשובה (סי' קצח סק"ד). ע"ש. וע"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' קעג). ובנ"ד בטבילת גיורת הרי יש בזה גם משום צניעות, ולכן אפשר להקל בזה מכמה צדדים שהזכרנו. ומ"מ אחר שפשט המנהג בבית הדין, לעשות ע"פ הוראות מרא דאתרין הרב נהר מצרים, לא מצאתי לנכון לשנות.

(טז) ותבט עיני בשו"ת משפטי עוזיאל ח"א (חיו"ד סי' יג), שנשאל בהיותו הרב דסאלוניקי, במה שהמקוה נמצא בבית המרחץ של גוים, ונשי עכו"ם מתרחצות שם, וזילותא גדולה להב"ד להכנס בו, אם אפשר להקל ולהכשיר טבילת הגיורת שלא במעמד ב"ד. ובתחלה העיר על מ"ש הנמקי יוסף, דההיא דאמרינן מי לא טבלה לנדתה, מיירי שטבלה בפני ב"ד, וכ' שהוא תמוה מאד, דאטו הטובלת לנדתה מזמינה ב"ד לטבילתה, וכן הטובל לקריו וכו'. ע"ש. ולא ידענא מאי קשיתיה, שהם הלכו לשם גרות, אלא שלא הוזכר בפירוש בשעת טבילתן שהן טובלים לשם יהדות רק לשם נדה וקרי. וכמבואר ג"כ בחי' הריטב"א. ודברי הנמקי"י מאיש לוקחו (הוא הריטב"א). וכנ"ל. אכן מה שהק' במה שנסתייע הנמקי"י מדברי הירוש', דאדרבה יש לדייק להיפך מדברי הירוש', בזה יפה כיון לדברי המאירי (יבמות שם /מה/). ע"ש. וראיתי עוד שם, שהביא דברי היד אברהם, שכ' להוכיח מהירוש' דבדיעבד מהניא טבילה שלא בפני ב"ד, ודחהו כמש"כ לעיל שנתגיר ע"י ב"ד הדיוטות. כיעו"ש.

(יז) ואסיפא דמילתא מסיק בשו"ת משפטי עוזיאל הנ"ל, להקל לטבול שלא במעמד ב"ד, מפני שבבית המרחץ של גוים הנ"ל שבתוכו נמצאת המקוה, ישנן נשים ערומות, וא"א בשום אופן שאנשים ובפרט רבנים יכנסו לתוכו. וכתב לסמוך ע"ד התוס' והרא"ש שהתירו בדיעבד. ושכן פסק מרן. ושעת הדחק כדיעבד דמי. וכ"ש בשעת הדחק כזו שא"א אחרת נ"ל דטבילתה כשרה לכתחלה לכל הדעות. ע"כ. והנה כנדונו ממש נשאל בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' נא) הנ"ל, ולא רצה להתיר בשום אופן. (ואולי היתה אפשרות להטביל הגיורת בזמן שאין נשים נמצאות בפנים). ומ"ש ג"כ שד' מרן להתיר בדיעבד כהתוס' והרא"ש, כבר ביארנו לעיל שאין זה ברור כלל בד' מרן, ורבו האחרונים שכתבו בדעתו להחמיר כדעת הרי"ף והרמב"ם. ומכ"ש שאין כל יסוד למ"ש להקל אף לדעת הרי"ף והרמב"ם, מכיון שמצאנו שהחמירו אף בדיעבד שכבר טבל, שאין להשיאו בת ישראל עד שיטבול שנית. וביחוד לפמ"ש לעיל שלא התירו אלא כשאין הדבר ידוע אם טבלו בפני ג', אז סומכים על טבילתן לנדה וקרי, שמזה הוכחה למפרע שטבלו כהוגן מתחלה, אבל כשברור הדבר שלא טבלו בפני שלשה אין להכשיר אפילו את זרעו, א"כ בודאי שאין להקל בשעה"ד, דלא עדיף שעה"ד מדיעבד. ועוד שהרי מצאנו להריטב"א ונמקי"י והגמ"י וסמ"ק שפוסלים בדיעבד אף את זרעו, וס"ל שהוא פיסול דאורייתא, וא"כ מאן ספין ומאן רקיע להקל נגד כל הני רבוותא, לעשות מעשה להקל לכתחלה, ודי לנו בדיעבד לסמוך עמ"ש מרן בשם הרי"ף והרמב"ם להכשיר את זרעם דוקא, ומשום שהיא סברא אמצעית, בין התוס' והרא"ש להריטב"א ונמקי"י. (ואגב יש להעיר עמ"ש הפתחי תשו' (סק"ב) בשם פרח מטה אהרן, עמ"ש מרן וטובלת בפניהם, שהוא לעיכובא ותחזור וטבול בפניהם. ע"ש. ואינו מדויק. כי הרואה סבור שאפילו אם היו הב"ד מבחוץ, וקבלה המצות בשעת טבילתה, צריכה לחזור ולטבול בפני ב"ד ממש, וזה לא נזכר כלל

בדבר / בדברי/ הרב פרח מט"א, ורק כשלא נמצאו הב"ד כלל בשעת הטבילה החמיר, משא"כ אם היו עומדים מבחוץ אפשר שיש להקל. ודו"ק).

(יח) וחזי הוית בשו"ת משפטי עוזיאל (שם), שכ' להביא ראיה לדבריו, שאפשר להקל לכל הדיעות, מדברי התוס' (מז) שהתירו לקבל גרים ע"י ב"ד שאינם מומחים כדי שלא תנעול דלת בפני גרים, ואף אנו נלמוד מדבריהם להתיר טבילת גירות שלא במעמד ב"ד, במקום דאיכא זילותא דבי דינא ולעז המדינה, כדי שלא תנעול דלת בפני גרים. ע"כ. ולפע"ד אינה ראיה כלל, דהתם כשתנעול הדלת מטעם מומחים, אין גרים בכלל בזה"ז, מכיון שאין לנו מומחים, ושפיר חששו לנעילת דלת כזאת. אבל הכא שאין נעילת דלת אלא במקום מסויים, מפני שנתקלים שם באיזה מסיבות, לא מצינו שום קולא בזה. ובייחוד להרכיב קולא מדעתנו במה שלא נזכר בגמ' ופוסקים, זו ודאי לא שמענו ולא ראינו, ולא דמי לדברי התוס', דהתם מוכח מהש"ס דהאינדא מקבלין גרים אע"פ שאין לנו מומחים, וכדאשכחן (מה): גבי הא דאמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובבתה, וכן רב אשי. ומבואר בגטין (פח): דלא הוה מומחים, דפריך ליה אביי לרב יוסף והא אנן הדיוטות אנן. ופרש"י שאין סמיכה בחו"ל. ע"ש. אבל הכא שאין מי שיאמר דהיכא דלא אפשר מותר להטביל שלא בפני שלשה, מי הוא זה אשר ימלאנו לכו לעשות מעשה מטעם זה.

(יט) ואעיקרא מ"ש התוס' דשליחותיהו עבדינן, משום שחששו לנעילת דלת בפני גרים, כבר הקשו ע"ז בחי' הרמב"ן והרשב"א, וכתבו, דליכא למימר הכי, משום שהיאך אפשר למשרי עכו"ם (מן התורה) בבת ישראל, וכן כל שאר דיני דת משה ויהודית. ומש"ה כתבו דאע"ג דגמירי דבעינן שלשה מדכתיב משפט, מ"מ מומחין לא גמירי, ונפק"ל מדכתיב לדורותיכם. ע"ש. וכ"כ המאירי והריטב"א, וכן התוס' קידושין (סב): בשם ר' נתנאל. ע"ש. ומצאתי בנתיבות המשפט (חו"מ סי' א) שכ', שלדעתו הא דאמרינן שליחותיהו עבדינן, מדאורייתא הוי, דאלת"ה היאך מהני לגרים להתירם בבת ישראל. ע"ש. וכ"כ להדיא הרמב"ן בסו"ד ביבמות (מו:). והנה גם התוס' כתובות (יא) ד"ה מטבילין הקשו, וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ליה בבת ישראל, והא מה"ת עכו"ם הוא. וי"ל דקסבר כמ"ד יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקום ועשה. ע"ש. וא"כ י"ל דהתוס' לשיטתם דס"ל ביבמות (פח), דמה שהאמינו עד אחד בעגונה אינו מה"ת, אלא מתקנת חכמים הוא, ואין זה עקירת דבר מה"ת וכו', שבדבר שיש קצת טעם וסמך לא חשיב עוקר דבר מה"ת. ע"ש. וכ"כ התוס' בכ"ד. (וכמו שציין בגה"ש שם). וה"נ התירו חכמים בזה אע"ג דמה"ת בעינן מומחים. משא"כ לדידן אין להקל מטע"ז לעקור דבר תורה בקום ועשה. וע' בדברי המבי"ט בקרית ספר (ספ"ה מה' סנהדרין). ועכ"פ בודאי דאנן לא אמרינן הכי מדעתנו, והיכא דאיתמר איתמר, היכא דלא איתמר לא איתמר. וכ"ש האידנא דאחסור דרי ורוב הגירות אין כוונתן לשם שמים רק לשם אישות וכיו"ב, ודי לנו להקל בעצם הגרות, שאנו מוכרחים לקבלן כשבאים אלינו להתגייר, מכמה טעמים וסיבות נכונות ומספיקות, וכמש"כ בתשובה אחרת בס"ד. אבל להוסיף עוד קולות כגון לטבול שלא בפני ב"ד, כדי שלא תנעול דלת בפני גרים, חלילה לומר כן, אדרבה מי יתן ונגעלה דלת בפניהם, ומכ"ש שאחר הגרות ע"פ הרוב זה דרכם כסל למו, ואיש לדרכו פנה, ומחללין שבת, וכו', וקשין לישראל יותר מספחת. ואינם ראויים הללו לחוס עליהם ולהקל נגד דברי חכמים.

(כ) זאת תורת העולה שאין להקל לכתחילה בדין זה, וצריכים הדיינים להכנס לבית הטבילה לראות במו עיניהם טבילת הגירות, ויש לזה ב' דרכים: א. לפרוס יריעת בד ע"פ המים, ואין נראה מתוכה אלא ראש הגירות, הבולט דרך חלל שבאמצע היריעה, ואחר קבלת המצות תרכין ראשה ותטבול לעיני הזקנים, ומיד לאח"ז הדיינים יוצאים החוצה. והיא תלבש ותצא. ב. אפשר ג"כ להתיר לגירות לטבול בחלוק רחב (שנעשה למטרה זו), שאינו חוצץ מכיון שהמים חודרים לתוכו. אולם להקל לטבול שלא בפני בית דין, אינו נכון כלל, ועל הב"ד לעמוד בכל תוקף נגד המחדשים והמודרניים למיניהם, וה' ישלח עזרו מקודש לכל הולך תמים, והיה ה' עם השופט, ולא תמעד אשוריו. והנה אם כי מצינו במדרש (ר"פ לך לך), אברהם אבינו מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, אין ללמוד מזה שיהיה די לגייר ע"י נשים, שהרי משפט כתיב בהו, וצריכים ג' אנשים דוקא, שהאשה פסולה לדון, וכמ"ש התוס', אלא הביאור הוא שעיקר ההשפעה לגייר את הנשים

נעשתה ע"י שרה, וגם היא היתה מושיבה אותן במים עד צוארן, וכמ"ש בגמ'. (וכן י"ל במס' גרים פ"א, האשה מטבלת את האשה). ובלא"ה הא קי"ל שאין למדין מקודם מתן תורה, וכמ"ש התוס' (מ"ק כ) ד"ה חג שבעה, בשם הירוש'. וע' בציון ירושלים בירוש' (פ"ק דסנהדרין ריש ה"ד). ובשד"ח (מע' א כלל שכא). ואכמ"ל. וכ"ש דהתם י"ל שלא היה גרות ממש, אלא רק להאמין בהשי"ת ולקבל עליו שבע מצות ב"נ. (שהרי לא היו שלשה בתחלת הגרות). ואשר ע"כ אין לזוז מההלכה המפורשת, שהטבילה צריכה להיות בפני ב"ד.

(כא) והלום בהתעורר מחדש בעיא זו באה"ק, הראוני (אחר שנדפס כל הנ"ל) בס' בית אברהם להרה"ג ר' אברהם עבר הירשוביץ ז"ל (בעמוד מז), שנסתפק בדין זה בהיות שבעירו אין שום אפשרות לחברי בית הדין לגשת אל מקום הטבילה הנמצא ברשות העכו"ם, ואיש הבא שם בנפשו הוא, וענוש יענש ע"פ חקי המדינה, וכ"ש שאם ילכו שם דייני ישראל יגרמו חלול ה' בזה, אם אפשר לסמוך להקל ע"פ דברי התוס' שמתירים בדיעבד. והשיב לו הגאון מהר"ש סלאנט ז"ל (בעמוד מט), כי נכון שנשים כשרות ילכו עם שלשת חברי ביה"ד, (אחר קבלת המצות בפני בית דין כד"ת), עד מקום שיש רשות לגשת אליו, ואז ילכו הנשים היראות והכשרות להטביל את הגיורת כד"ת, וידעו כי הב"ד עומדים סמוך לגבולן ודעתם עליהן, ואחר הטבילה יגידו בפני הב"ד שטבלה כד"ת. עכ"ד. והנה מבואר מדברי קדשו שמצרף מה שנמצאים הב"ד מבחוץ בדיעבד שרי. (וכן שעת הדחק כדיעבד דמי). ומ"מ פשוט שלא התיר הגאון ז"ל אלא בנידונו שיש סכנה לגשת שם, שהוא חשוב כדיעבד גמור, משא"כ כשישנה איזו אפשרות שהיא להכנס שם, אין להתיר כלל. וע' בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חיו"ד סי' רג). ובשו"ת חלקת יעקב ח"א (ס"ס יג). ע"ש. ואשר ע"כ צריכים לעמוד בכל תוקף נגד אלו הרוצים לשנות, ונודע לי כי כן הוא דעת גדולי הדור שליט"א, שלא להקל בזה כלל. והשי"ת יהיה עמנו להעמיד דגל התורה על תלה, ויבער את הקוצים מכרם ה' צבאות, יתמו חטאים מן הארץ. וישיב שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה. ובא לציון גואל אמן.